

Input // output

Maximumprijs

Om consumenten te beschermen tegen oneerlijke prijzen, legt een toezichthouder monopolistische bedrijven vaak een maximumprijs op. Deze *yardstick* ofwel maatstaf moet het bedrijf stimuleren om zijn doelmatigheid te verhogen ten gunste van de consument, en is gebaseerd op de kosten van gelijksoortige bedrijven. De keerzijde van maatstaven is dat ze bedrijven ook kunnen stimuleren om onderling prijsafspraken te maken. Of de consument dus uiteindelijk baat heeft bij maatstaven hangt volgens Dijkstra *et al.* af van het ontwerp ervan. De auteurs onderzoeken met een speltheoretisch model voor vier soorten

maatstaven de prijsvorming binnen een heterogene groep van monopolistische bedrijven. Het blijkt dat een *discriminatory yardstick* ofwel een maatstaf op basis van de gemiddelde kosten van de andere bedrijven, tot de laagste prijs voor de consument leidt. De *best-effort yardstick*, ofwel een maatstaf op basis van de kosten van het meest doelmatige bedrijf binnen de groep, leidt tot de nadeligste prijs, omdat deze bedrijven het meest stimuleert tot prijsafspraken.

Dijkstra, P.T., M.A. Haan en M. Mulder (2015) *Design of yardstick competition and consumer prices: experimental evidence*. SOM Research Report, 15004.

Voedingskeuze

Laagopgeleide mensen eten ongezonder, vooral omdat ze minder dan hogeropgeleiden weten over het gezondheidseffect van voeding. Toch wordt het verschil in voedingskeuzes tussen opleidingsgroepen niet alleen verklaard door kennis. Dit concluderen Koç en Van Kippersluis, die met een keuze-experiment het voedingsgedrag van laag- en hogeropgeleiden in Nederland onderzochten. De 4.377 panelleden kregen keuzes voorgeschoteld over denkbeeldige maaltijden die varieerden in smaak, prijs, voorbereidingstijd en voedingskenmerken als zout, suikers en vetten. De resultaten laten zien dat de voedingskeuzes van laagopgeleiden veel gezonder werden naarmate de informatievoorziening over voeding toenam tot die van hogeropgeleiden. Maar alsnog bleken hogeropgeleiden gezondere voedingskeuzes te maken, wat volgens de auteurs duidt op een hogere waardering voor gezondheid. Desondanks zal meer voorlichting over voeding onder laagopgeleiden een belangrijk verschil maken.

Koç, H. en H. van Kippersluis (2015) *Thought for food: understanding educational disparities in food consumption*. Tinbergen Institute Discussion Paper, 034.

Dictators

Veel incompetent dictators blijven aan de macht zonder veel inzet van geweld of ideologie. Ter verklaring hiervoor ontwikkelden Guriev en Treisman een theorie rond het idee dat burgers de competentie van hun leiders vaak niet goed kunnen inschatten. Als ze de dictator incompetent vinden, zetten ze hem af. Met propaganda, mediacensuur en samenzwering van de elite kan een dictator het volk overtuigen van zijn competentie. Dit doet hij met belastinggelden die het volk verarmen. Maar als het economisch erg slecht gaat met het land, verliest een dictator zijn reputatie als competente leider. Dan rest hem als enig wapen onderdrukking.

Guriev, S. en D. Treisman (2015) *How modern dictators survive: cooptation, censorship, propaganda, and repression*. CEPR discussion paper, 10454.

Box 3

Vooruitlopend op de aanstaande belastinghervorming, rekende het Centraal Planbureau een aantal varianten op de vermogensbelasting door. Deze varianten zouden meer in overstemming zijn met het draagkrachtbeginsel en daarom de lasten beter herverdelen. Een voorbeeld hiervan is het belastingen van daadwerkelijke rendementen in plaats van het huidige forfaitaire rendement. Een andere variant zou het belastingpercentage op vermogen koppelen aan de spaarrente. Het Centraal Planbureau concludeert dat voor alle onderzochte varianten de lastenverdeling meer in overstemming is met het draagkrachtbeginsel, maar dat de belastinginkomsten volatieleer worden doordat ze meebewegen met de aandelenkoersen en de spaarrentes. Omdat volatiliteit van belastinginkomsten de budgettaire sturing belemmert, moet er een afweging worden gemaakt tussen efficiëntie en herverdeling. Verder waarschuwt het Centraal Planbureau bij stelsel aanpassing voor belastingarbitrage en uitvloeiing van vermogen naar het buitenland.

Centraal Planbureau (2015) *Centraal Economisch Plan 2015*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Wikiplaatjes

Naast de donateurs en gebruikers, dragen ook de gratis afbeeldingen op het internet bij aan het bestaan van Wikipedia. Zo berekenen Erickson *et al.* dat het vervangen van deze afbeeldingen ongeveer 191 miljoen euro kost. Daarnaast zorgt het gebruik van afbeeldingen voor zeventien

191

miljoen euro

procent meer bezoekers. Mocht Wikipedia ooit advertenties plaatsen dan zouden de inkomsten uit het gebruik van afbeeldingen ruim dertig miljoen euro kunnen opleveren. Erickson, K., P. Haeld, F. Homberg *et al.* (2015) *Copyright and the value of the public domain: an empirical assessment*. Newport: Intellectual Property Office.

Werknemersmoraal

Werknemers doen niet zonder meer hun best. Financiële prikkels helpen, maar zijn die genoeg? Hassink en Fernandez onderzochten het effect van werknemersmoraal op inspanning, bij een bedrijf in Milwaukee dat van binnenstad naar buitenwijk verhuisde. Sommige werknemers moesten hierdoor verder forenzen, andere juist minder. Werknemers kregen voor- en achteraf vragen over werkmoraal, zoals 'ik geef om de toekomst van het bedrijf' en 'ik ben trots om voor het bedrijf te werken.' Moraal blijkt bepalend voor de reactie van werknemers op de verandering in reisafstand: hoe lager de moraal, des te vaker werknemers zich extra ziek melden nu ze verder moeten reizen. Dit bevestigt dat voor een hardwerkende werknemer méér nodig is dan geld.

Hassink, W.H.J. en R.M. Fernandez (2015) *Working moral and effort: is the relationship causal? IZA discussion paper*, 8909.

Verre banen

Verder reizen voor een baan zou samenhangen met een hoger loon. De kosten die gemaakt worden bij het reizen, moeten immers gecompenseerd worden door een hoger loon. Venhorst en Cörvers bevestigden deze economische logica ten dele met de schatting van een model dat loonhoogte verklaart uit de gereisde afstand. Hierbij gebruiken ze enquêtegegevens van ruim 28.000 pasafgestudeerden van het hoger onderwijs in Nederland. Ze concluderen dat een hogere mobiliteit inderdaad een positief effect heeft op loon. Maar gecontroleerd voor persoonlijke kenmerken, is het effect niet meer significant. Bij laagopgeleiden, die vaak geografisch al weinig mobiel zijn, is het effect op loon zelfs negatief. Zij zijn vaak gedwongen om verder te reizen vanwege schaarste aan werk, waardoor ze sneller een lager loon moeten accepteren.

Venhorst, V. en F. Cörvers (2015) *Entry into working life: spatial mobility and the job match quality of higher-educated graduates. ROA Research Memorandum*, 2015(3).

Investeren

Het Centraal Planbureau verwacht dat de investeringen in 2015 met 2,3 bbp-procentpunt zullen stijgen, van 1,5 naar 3,8 procent. De daling van de olieprijs in combinatie met een lagere rente en een goedkopere euro moet zorgen voor hogere bedrijfswinsten. Die

Zorgdosering

Werknemers gebruiken minder zorg als zij een premiekorting inruilen voor deling van gebruikskosten. Dit tonen Haviland et al. aan met hun onderzoek naar het zorggebruik van dertien miljoen werknemers van 54 grote Amerikaanse werkgevers. De kosten van poliklinische zorg en medicijngebruik namen niet alleen af in het eerste jaar, maar ook in de twee daaropvolgende jaren. Dit geeft aan dat er geen sprake is van achterstallige zorg die in latere jaren wordt ingehaald. De auteurs vinden dit effect niet voor de kosten van eerste hulp en ziekenhuisopnames. Mogelijk schatten werknemers het type zorg dat zij kunnen reduceren verantwoord in.

Haviland, A.M., M. Eisenberg, A. Mehrotra et al. (2015) *Do 'consumer directed' health plans bend the cost curve over time? NBER Working Paper*, 21031.

Prestatiedoelen

Veel bedrijven reiken bonussen uit als werknemers prestatiedoelen bereiken. Een bonus is effectief als deze zowel uitdagend als haalbaar is. Maar een werkgever kan moeilijk vaststellen wat een goed prestatiedoel is, omdat hij minder op de hoogte is van de competenties van werknemers dan zichzelf. Dalton et al. modelleren een compensatieregeling waarin werknemers hun eigen prestatiedoelen stellen. De resultaten laten zien dat mannen hierbij harder werken dan met een stukloon, vrouwen juist minder hard. Vrouwen stellen geen uitdagende doelen: ze kiezen geen nieuw doel als ze beter worden in hun werk.

Dalton, P.S., V.H. Gonzalez Jimenez en C.N. Noussair (2015) *Paying with self-chosen goals: incentives and gender differences. CentER discussion paper*, 021.

Aardbevingsleed

Bekend is inmiddels dat aardgaswinning tot bodemverzakking en aardbevingen leidt. Het motiveerde de rijksoverheid tot compensatie van inwoners in het Groningse gasgebied voor geleden woningschade. Er is echter ook schade in de vorm van verminderd woongemak en ervaren onzekerheid. Koster en Van Ommeren berekenen deze aan de hand van het gegeven dat sommige bevingen voelbaar zijn en andere niet. Voelbare bevingen leiden gemiddeld tot 1,2 procent grotere dalingen van woningprijzen. Hiermee komen de totale kosten van de Groningse aardbevingen voor inwoners uit op 150 miljoen euro, ofwel 500 euro per huishouden. Dit is net zo veel als de schade aan de woningen zelf. Vanwege de hoge kosten is het niet alleen redelijk dat de overheid schade herstelt, maar ook leed compenseert, aldus de auteurs.

Koster, H.R.A. en J. van Ommeren (2015) *Natural gas extraction, earth quakes and house prices. Tinbergen Institute Discussion Paper*, 038.

Coöperatie

Als coöperatieve bedrijven – waar werknemers volledig delen in winst en zeggenschap – efficiënter zijn door meer betrokkenheid en duurzame beslissingen, waarom zijn er dan relatief weinig coöperatieve start-ups? Een mogelijk argument is dat een gebrek aan onderling vertrouwen in elkaars inbreng de initiële inbreng van eigen tijd en middelen belemmert. Groot en Van der Linde verkennen dit dilemma met een speltheoretisch model en tonen aan dat de opstartkosten bij een coöperatie door dit probleem van collectieve actie hoger liggen dan die bij een onderneming met extern kapitaal. Ook laten de auteurs zien dat de deelname aan een beginnende coöperatie stijgt door tijdelijke overheidssteun in de vorm van begeleiding of subsidie.

Groot, L. en D. van der Linde (2015) *The labor managed firm: permanent or start subsidies? U.S.E. Discussion Paper*, 004.

zouden meer ruimte scheppen voor investeringen.

Centraal Planbureau (2015) *Centraal Economisch Plan 2015*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

2,3
bbp-procentpunt